BESCHRYVINGE,

Van de Schade en Raseringe aan de

ZEE-DYKEN

VAN

NOORT-HOLLAND

EN

WEST-VRIESLAND,

Door de WORM in de PALEN, en de daar op gevolgde STORM, en vervolgens.

Waar by komt een beschryving van een nieuwe

WATER-MACHINE.

Te HOORN,

Gedrukt by JACOB DUYN, Boekdrukker en Verkooper, op't oude Noord.

VERBAAL.

Verbaal doen maken by de Ondergeschreven, ende by of van wegens Dykgraven, Heemraaden en Waarschappen van Drechterland, overgegeven aan de Ed: Mog: Heeren.

Van de Ridderschap en Edelen van Holland en West-Vriesland, of wel een uyt deselve,

En de

Ed: Mog: Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en West-Vriesland en 't Noorder Quartier. Als

Super Intendenten over de Zeedyken in Drechterland.

Wegens de Bevindinge aan den Drechterlandsche Zeedyk, ten opsigte van de Wormen in 't Paalwerk en de Sparren, en de Raseeringe door de Storm en Vloeden daar op gevolgt.

'T WAs op de derde Wier en Paal schouw, zynde geweest half September 1731. wanneer door een sterke Noorde Wind, verseld met hoog Water, na 't Saysoen gereekent, eenige boven Ende van Palen, by de grond afgebroken aan de Drechterlandsche Noorderdyk, en wel meest aan de Dyken staande onder 't opsigt van Enchuysen en Westende, Grootebroek en Bovencarspel waren komen aandryven; en van de Menschen die daar omtrent wonen opgehaalt, en op den Dyk gelegt; Dog alsoo te

meermalen was gebeurd dat eenige Ende van Paalen door de ysgangen bevorens gekneust, met een volgende Storm waren afgeslagen, en uyt de vervallene Hoofden komen aandryven, wierd sulks door Dijkgraaf en Heemraden daar ook voorgehouden, sonder op 't afeeten van Wormen (als zynde een ongehoorde sake) te denken.

Dog wanneer 't gerugt over kwam dat op Texel en de Helder, als ook aan de Vriessche Kust, de Paalwerken, door een extraordinare Zeeworm wierden af en doorgeknaagt, tot soo verre datse van selfs omvielen, en dar U Ed: Mog: de Heeren Gecommitteerde Raden als Super Intendenten op de Hooft Schouw primo October en volgende dagen gedaan, versekeringe gaven dat het selve gerugt waar was, ontdekte men wel aan de Stompen voor 14. dagen aangedreven, en die nog op den Dyk lagen, dat deselve door de Worm waren doorknaagt; een weynig van boven de grond, dog men flatteerde sig dies tyds nog dat de Paalen van Texel of de Helder door de Noorde Wind waren komen aandryven.

Maar kort hier na wierd door Persoonen aan de Noorderdyk woonende ontdekt, dat verre de meeste Paalen van de oude verlaten buytenhoofden, aan de genoemde Dyken van Enkhuysen en West-ende, Grootebroek en Bovencarspel, door diergelyke Wormen waren doorknaagt, van een weynig boven de grond af, tot soo hoog, het water met een dagelyks Tye komt te vloeyen, dog digt by de grond wel 't ergste, 't welk kort daar na by occasie van een kleyne walstorm wierd bevestigt, alsoo een groote menigte doorgeknaagde, en voort door de slag van 't water afgebroken Enden van Paalen, uyt de verlatene hoofden zyn komen aandryven, daar de wormen nog levende in waren, waar van de overblyfzelen langs de gemelde Dyken en Oevers, als ook op d' erven van die geene dewelke deselve geborgen hebben, nog by menigte te sien zyn.

Dit

VERBAAL.

Dit quaat soo schielyk gekomen, en meerder en meerder voortgaande, is verder ontdekt, in de goede buyten hoofden, welke t' elken jare, als van nooden geoordeelt wert; weder met nieuwe Sparren werden voorsien, ('t welk men verkoelen noemt) om by alle mogelykheyt, de reets gewonne Oevers te behouden, en daarse niet en zyn, door dat middel te bekomen; als meede omtrent half November, aan de Paalen en Krebbingen op No. 38. en 39. vlak voor de wier staande, zynde die greenen Paalen gaaf Langesonds Hout, in den Jare 1718. geslagen.

Hier van kennisse gegeven zynde aan Broer Smit, als Waarschap van Bovenkatspel. is daar op door den Heer Wouter de Jong als President Heemraad, (by absentie van den Heer Mr. Wynand van Nieustad, door zyn Edts commissie over 't veranderen van 't quohier van de Huysen,) den Heer Pieter Straat, Hooft Ingeland, in de Ooster Cogge, en Broer Smit voorn: de eerste visitatie gedaan, met seer laag water, op den 7 November, alwaar zy dies tyds door 't afhakken van Spaanders, soo van Eeken als van Greenen Hout, hebben bevonden, dat het quaat aldaar, al seer sterk grasseerde, en dat wel voornamentlyk de Greenen Paalen, al seer verre waren ingeëten, gelyk sy ook ten blyke daar van de Spaanders dien selven avont nog aan den Heer Dykgraaf de Jong van Persyn, en des anderen daags aan den Heer Dykgraaf van Nieustad hebben vertoond, hebbende sy inmiddels ordre gestelt, omme met de eerste gelegentheyt een van de ergste Paalen uyt te halen, om de grond van 't quaad des te beter te kunnen sien, en ontdecken.

Op dit sekere, en meer andere losse berigten, welke van tyd tot tyd waren ingekomen, hebben de Heeren Dijkgraven van Drechterland voorn: met den anderen, goedgevonden, dit groote quaad van naby to moeten observeren, en in cas van verdere voortgang daar tegen alle mogelyke precautien, en menschelyke

A 2 hulpe

hulpe te gebruyken die doenlyk was, tot behoudinge van 't Noorder quartier, waar van de besorginge haar Ed. door haar Ed. Groot Mog. soo hooglyk is aanbevolen, maar als den Heer Dykgraaf van Nieustad, sulks van wegen genoemde hooge Commissie self in Persoon niet konde uytvoeren, soo versogt hy den Heer Mr. Joan de Jong van Persyn, omme hem in zyne functie en noodige absentie te vervangen, en vervolgens met de voorgemelde Heeren, die genoemde visitarie hadden gedaan, en den Secretaris Lakenman daar in voort te varen, en exact ten einde te brengen.

In gevolge van welke resolutie den Heer Dijkgraaf de Jong van Persyn, en genoemde Heeren, met den Secretaris Lakenman, op den 12 November met laag water, haar hebben vervoegt, na de plaats, alwaar was geordonneert de Paal uyt te halen, gelijk dan ook aanstonds wierd gedaan, en na dat deselve Paal (die anders nog geheel gaaf was, en eene van die, in den Jare 1718 geslagen) met een Byl was opgekloofr, wierden daar in gevonden Wormen van een verschrikkelyke groote, selfs tot de lengte van veertien Amsterdamse duymen, nog levendig zynde, makende jeder van de grootste soort, in de Paal een holligheyd langs de draat heen, daar men bykans een vinger in konde leggen, tot aan de hoogte van 't dagelijks Tye, en soo uyt de loop van de gaten was af te nemen, dan weder dwars in en na beneden, wordende soo 't schijnt na mate dat de Worm vergroot, 't gat ook grooter en wyder, en de Worm langer na mate dat sy sterk eet of knaagt, alzoo men niet kan merken dat de holligheyt ledig wort soo lang de Worm leeft; en dat ten uyterrsten verwonderenswaardig is, kan men van buyten aan dese Pralen niet gewaar worden, als alleen seer kleyne en genoegsame onsichtbare gaatjes, waarom dan ook de ontdekkinge seer beswaarlijk is.

Ten welken selve dage de voorn: Heeren ook soo verre het Tye het dies tijds toeliet, ook verder hebben ge-

visiteert de Krebbingen aan den Dyk van Bovencarspel, Grootebroek en Enchuysen en West-ende, dog aan deselve diestydts niet meerder als maar eenige beginselen van bederf kunnen ontdecken.

Dog op de al meer en meer opkomende gerugten, van de voortgang van 't quaat, is eyndelyk geresolveert, eene visitatie te doen langs den geheelen Drechterlandschen Dyk, ende sulks ook werkelyk op een naukeurige wyse door opgemelte Heeren gedaan, met een kleyne Schuyt, beginnende aan Broekerhaven.

Den 3 December van Broekerhaven af aan de Wierdyk van Venhuysen oost aan, het buyten hooft alles besmet gevonden.

De greenen Krebbinge langs of voor de wierdyk tot aan 't Scharloo toe, alles doorknaagt gevonden, tot soo verre dat veele Palen al waren omgevallen, en veele andere met een haak in 't visiteeren wierden omvergehaalt.

De Eeken Krebbingen op deselve plaatsen ook ten grootsten deelen besmet gevonden, dog in minder graad en tot nog toe niet soo ver door-eeten.

Den 4 December west aangevaren tot aan Leek, en van Broekerhaven af tot aan de Tersluyser Hoek, alles omtrent soo gevonden, als beoosten Broekerhaven, dog hoe verder Zuyd aan, hoe minder besmettinge.

Verby de hoek van Tersluys is niet gesien als 2 à 3 Stompen die afgebroken zynde in de oude breuk, ook met deselve Wormen waren geinfecteerd.

Den 5 dito de geheele Westerdyk gevisiteert, dog niets ontdekt.

Den 6 dito van Hoorn af weder te rug gevaren tot aan Leek, dog hebben daar geen 't minste quaad gevonden.

Den 7 dito van Enchuysen afgevaren langs de Oudyker vleugel heen, tot aan de Gelderse hoek toe, en alles tot daar aan toe besmet gevonden, selfs tot soo verre dat verscheyde Palen met de haak om ver haal-

den, dog de Eeken Krebbinge minder als de Greenen Krabhoolden, dog moesten doe door 't opsteeken van de wind 't verder ondersoek tot nader gelegentheyd uytstellen.

Van welke visitatie op de St. Nicolaas-Rekening den 10 dito, door den Heer Dijkgraaf de Jong rapport gedaan zijnde aan de Waarschappen en de Heeren Hooft-Ingelanden van Drechterland, en voorgeslagen, wat middelen tot precautie dienden te worden gebruykt, als meede of in dese omstandigheden van saaken, ook moesten beschreven Hoofd Ingelanden van de buyten Ambagten van West-Vriesland, en is daar op goedgevonden en geresolveert, dat men de Noorderdijk verder soude visiteeren, en dan soodanige order stellen tot precautie, als men na bevindinge van saaken soude meenen te behooren.

Waar op de Heeren Jacob Benningbroek, Jacob Groes en Dirk Botjager, voor sittende Waarschappen hebben aangenomen, genoemde nader inspectie meede by te woonen.

Welke dan met de voorige opgemelte Heeren is aangevangen,

Op Woensdag den 12 December, dog bevonden 's morgens dat het water tegens gedagten, omtrent de hoogte hadde van een dagelijks Tye, en dies tijds niet veel met naukeurigheid konde werden gesien, alsoo het quaad doe onder water was.

Dog kregen berigt van Claas Kaagman, een oud en ervaren Heybaas, die de voorige visitatie als arbeyder meede hadde gedaan.

Dat hy met zijn Zoon op Maandag den 10 December (by absentie van den Heer Dijkgraaf de Jong, en de andere Heeren op de St. Nicolaas Reekeninge zijnde) hadden gedaan een naukerige visitatie, en bevonden

Aan de Geldersehoek, en ook beoosten en bewesten deselve, de Krebbing besmet, maar meest aan de Schooren, en nog in 't Spint.

Aan

Aan 't nieuwe Zee-hooft op de Geldersſe hoek, de Greenen Schooren besmet.

't Goede Buiten-hooft vlak voor de Tent, ſeer qualijk geſtelt.

't Verlaten Buiten hooft ten eenemael geruineerd.

't Geheele goede Buiten-hooft aan de Bovencarſpelder Dijk toe beſmet, dog voornamentlijk de buiten regel, en wel 't ergſte daar de twee Gordingen aan leggen.

Alhier zijnde, begon 't Water ſoodanig te vallen, datter quaad wederom te ſien was, als wanneer opgemelde Heeren ſagen, dat het uitgeſlagen hout aan 't end van 't Enchuiſer oever, nog ten deele op en aan den Dijk leggende, ſeer was geinfecteerd, en alles wat daar omtrent ſtaat, genoegſaam door en doorgeknaagt.

't Bovencarſpelder Buiten-hooft is doorgaans beſmet gevonden, en regt op de ſluithoek genoegſaam geheel doorknaagt.

En dat hier in 't byſonder wel te letten ſtaat, is dat een vervallen hooft of ſterketting in 't laatſte van Auguſtus uitgehaalt, aan 't oude hout ſelfs in 't bewerken, geen quaad bevonden, en dat het end daar aanvolgende, 't welk was blyven ſtaan, nu ten eenemaal was doorknaagt.

De nieuwe ſterkettingen buiten 't hooft van Bovencarſpel in den Jare 1728 en 1729 geſlagen, zijn ook ſeer geinfecteert bevonden.

't Verlaten hooft is ten eenemaal geruineert, en ten grootſten deele al om vergeſlagen.

De nieuwe Krebbingen en Paalen, voor Dijk aan de Kathoek, vry wat erger bevonden, als de eerſte viſitatien van den 7 en 12 November.

't Geheele Grootebroeker oever langs is 't buitenhooft defect bevonden, 't oude ten eenemaal bedorven: en Nota Beene ſelf ſeer veel quaad bevonden in 't nieuwe Hooft, in de Maand September deſes Jaars eerſt van nieuw Noords Hout geſlagen, tot ſoo verre dat de Schooren bykans zijn doorknaagt.

De Krebbingen van No. 37 tot 34 seer swaar aangestoken bevonden, en dat wel te letten staat, is, dat alhier menschelyker wyse het grootste gevaar is.

Alle de Krebbingen die met dagelijks Tye niet droog lopen, besmet gevonden, als ook de sterkettingen by de Broekoorderhaven.

De Deuren van de Molensluys goed, dog de Stylen eenigsints besmet, als ook de Palen daaromtrent staande.

Verby de Sluys is niet ontdekt dat nog eenig quaad is, dog te vreesen dat het quaad daar al meede sal zyn.

De meeste Sparren, soo wel in de Krebbingen als in de Buyten-hoofden, die met daaglyks Tye nat zyn, zyn ten eenemaal bedorven, en in een stuk van deselve, dat nog voor handen is, is een doorgeknaagt gat in gevonden, daar bykans een Musquet Kogel door soude kunne vallen.

Op deese bevinding is by provisie gearresteert, boven de Materialen reets in de wel voorsiene Magazynen in voorraat, nog te laten maken 15 nieuwe Trossen, en deselve te verdeelen in de Magazynen van Grootebroek, Bovenkarspel, Enchuysen en West-ende, en Venhuysen, en te besorgen 150 Juffers van 30 voet, omme in gevalle van onverhoopte toevallen, dat de Krebbinge wierden weggeslagen, de Wieren nog te kunnen behouden met Katten.

Vorders is geresolveert om door de Watermolens soo veel verswater in de molen kolken te malen, dat de Sluysen daar meede kunnen werden nat gehouden.

Als ook om met grondlaag water de Krebbingen met een haak te laten besteeken, omme 't gevaar des te beter te kunnen ontdekken, door menschen aldaar woonende, en eenige te gelasten, daar op te passen.

En eyndelyk om met de minste opkomende vloet en storm, met dubbeld volk, elk op zyn post te passen.

Tot dus verre een verhaal van de bevindingen wegens 't bederf, en 't geen by provisie tot precautie is geresolveerd.

Dog

Dog U Ed. Mog. gelieven niet kwalyk te nemen dat hier nog werd by gedaan; 't geene voor U Ed. Mog. niet mag verborgen gehouden werden, namentlyk

Dat dese onverwagte en schielyke besoekinge in de tyd van drie Maanden aan de Drechterlandsche Zeedyken, alleen by calculatie gerekent (schoon 't quaad al niet verder doordringt) wel anderhalf Milljoen schade heeft toegebragt, wel verstaande, eer alles weder met nieu Hout en Sparren, tot zyn voorige gedaante soud kunnen werden gebragt, ja dat dan sulks meerder soud komen te kosten.

Ende dat dit is een calculatie na waarheyd, en niet by vergrootinge opgesteld, blykt uyt de volgende rekeninge.

't Quaad begint op No. 19. en eyndigt op No. 66. zynde 47 Nomros ieder van 50 Roeden aan de Noorderdyk, over sulks aldaar een lengte van 2350 Roeden, en aan de Zuyderdyk begint het quaad op No. 1. en strekt sich uyt op No. 36. zijnde een lengte van 1800. Roeden, welke by den anderen genomen zijnde, uytmaken een lengte van 4150 Roeden, zijnde alleen gerekent Paalwerk langs den Dyk heen, soo men nu daar by doet al de Sterketsels of Dwarshoofden, om de stroom te diverteeren, is derselver lengte ten minsten wel soo veel, dat als die by de bovenstaande lengte werd genomen, wel 5000 Roeden sal uytmaken, alles een dubbelde regel Paalwerk met Sparren en Steen ingelegt.

Doet hier by de lengte der Krebbingen aan de geheele Noorderdyk, van No. 19. af tot No. 62. en dan alle de geruineerde buytenhoofden, dien schoon verlaten, egter op veele plaatsen nog van seer veel nut, en ook met Sparren en Steen voorsien waren, soo sal alles wat defect is (en waar van de Sparren geheel en al zijn bedorven) ten minsten wel lang zijn 8000 Roeden; soo men nu de Roede maar rekent op een Raam

Sparren tegens 60 Guldens de Raam beloopt sulks een Somma van .	f 480000 : :
De Paalwerken die by onderstellingen half bedorven zijn, hebben ieder Roede door den ander gerekend, gekost meer dan 250. Gulden, welke gemultipliceert met 4000 Roeden, zijnde de helft der lengte komt	f 1000000 : :
Alles buiten en behalven de Steen die schoon niet vergaan by manquement van 't Paalwerk en Sparren in 't Sand weg welt en onnut word, schoon op ieder Roede wel 3 Last is gelegt, ieder Last tegen 10 Gulden gerekent, is 30 Gulden de Roede, en vervolgens voor 4000 Roeden	f 120000 : :
Komt te samen -	f 1600000 : :

Wel is waar dat het nog tot die extremiteyt niet is gekomen, dat de Paalwerken en de Sparren die zijn doorgeknaagt, door de woede der Zee geheel en al zijn weggeslagen, maar die geene welke weten wat slag van water met een Storm, genoemde Paalwerken moeten uitstaan, tot soo verre selfs dat nieuw en onbeschadigt hout wel vast staande, te meermalen is uitgeslagen, kunnen ligtelijk opmaken wat van dit Paalwerk dat door het doorknagen van de Wormen kragteloos is geworden, met de eerste Storm te wagten staat, gelijk daar van de maar kort duurende Storm van den 25 en 26. December 1731. in Drechterland, en ook in de 4 Noorder Coggen, reeds de droevige preuve heeft gegeven, alsoo de Stranden en Oevers aan de Drechterlandsche Noorder Dijk op den 26 als 't water wat gesakt was, tot verbasens toe bedekt wierden gesien,

ten, met af en uitgeslagen Hout, en ten meesten deele verbryselde Sparren, en dat wanneer het water niet schielijk was gevallen, en de wind bedaart, buiten alle twyfel de ruine nog al veel grooter soude zijn geweest, alsoo ook meest alle uitgeslagen Paalen die niet zijn afgebroken; maar de hulpe en steun van de afgebrokene missende, niet konnen blyven staan zijn bedorven gevonden, en vervolgens te bedugten staat dat erlang met een aanhoudende Storm, alles sal wegloopen.

Dat nu de Buiten-werken die in Zee staan, en daar 't quaad aan de Noorder Dijk wel 't grootste in is, soo seer niet dienen, om den Dijk direct te steunen, als wel omme de Oevers te behouden, en aan te winnen door 't afleyden van de stroomen, als ook omme de slag van de Zee op te doen breken, en vervolgens door het wegstroomen van deselve in den eersten opslag geen Lands gevaar is (is een bekende sake, maar ingevalle dat God nogtans genadig gelieve te verhoeden) gemelte Buiten-werken door den tydt komen omver geslagen te werden, gelijk reeds in de genoemde korte Storm van Karstijd laastleden, by duisenden van Paalen van deselve Buiten-werken zijn afgeslagen gelijk is gemeld, was het gevolg dat aanstonds de Oevers met soo veel moeyten en kosten als uit de voorenstaande Rekening is af te meten, door den tijd aangewonnen en behouden, binnen korten tijdt souden verloopen, ende vervolgens den Dijk aldus van zyne voet en voorstrand ontbloot zijnde, sonder eenig verschut van buiten Paalwerk geheel en al de afgryselyke woede der Zee, door de diepte hare kragt verdubbelt hebbende, moeten uitstaan en af kaatsen.

Ende vermits de maniere van Dijkagie in Drechterland practicabel, is aangeleyt met seer veel buitenwerken, om Oevers te winnen, ende verkregene, mitsgaders nog 't overgeblevene Buitenland te behouden, en vervolgens de Wieren, uitgenomen eenige weynige niet breeder dan 6, 8, 10. en 12. voeten, en

de

de Krebbingen meest maar van Hout van 28 en 32 voeten, en korter, als dienende maar alleen in cas van hooge Vloeden, als de Oevers en buyten Landen onder zijn, de Aarde of Klaydijk die op veele plaatsen wel 18 Rijnlandsche voeten hoog is boven 't Weydland, en 13 a 14 voeten boven 't dagelijks Tye, voor afklokinge te dekken; soo is by die geene welke maar een weynig aan de Zeedycken heeft verkeert, ligt op te maken, dat soo dra die Buyten-werken niet worden onderhouden, aanstonds het voor den Dyk diep wort, en dienvolgende het Hout aldaar staande, maar een weynig in de grond zijnde, buyten staat is, omme soodanig een lichaam van Wier als in Drechterland, genoegsaam eens, en meerder, soo hoog, dan breet zijnde, te kunnen staande houden; ende dat als de Wieren omvallen, of van de Zee worden weggerukt, de Aarde Dyk geen de minste resistentie kan doen, ende dat over sulks (menschelyker wyse gesproken) 't ondoenlyk is, omme de Drechterlandsche Dycken te behouden, schoon de Worm al geen meer schade quam te doen als met de bedorven Buyten-werken, welke alleen meer dan *f* 800000 soude kosten, weder te herstellen in haar voorigen stand, dat voor ruym 13000 Contribueerende Morgens, waar onder nog honderden Morgens zijn, die om de sware lasten reets zijn geabandonneert, en in 't vervolg om de sware Verpondingen en Dyklasten, nog onvermydelyk moeten geabandonneert werden, niet is uyt te voeren.

Dog soo men de Buyten-werken moeste laten varen, en de Oevers laten weg-loopen, en evenwel de Dyk na 's menschen vermogen in staat houden, was 't niet anders mogelijk als met een breede Wier, en sware Eyken Krebbingen, dat ieder Roede ten minsten op 800 guldens soude komen te kosten: 't welk gerekent maar tegens 4000 Roeden, bedraagt *f* 3200000: ende over sulks eens soo veel als de Buyten-werken, met de geheele geinfecteerde Zuyderdyk te herstellen,

en dan nog dat een Dijk veel gevaarlyker is daar een diepte voor is, als daar een Strand voor werd gehouden, derhalven soud dit te moeten ondergaan veel kostbaarder zijn dan de jegenwoordige Dykinge, en daar en boven met veel meer gevaar van inundatie.

U Ed: Mog: gelieve verder te considereren dat dit alles nog maar is by onderstelling, dat den Almagtigen zijn slaande hand te rugge trekke, dog dat soo de Worm continueerd, en dienvolgende in 't geheel geen Paalwerken te houden waren, gelijk na allen gedagten waar soude zijn, schoon al veel menschelyke middelen tot preservatie of doding van de Worm, worden aan de hand gegeven, soude de saken nog van veel erger uytsigt zijn, want indien gevalle soude men een geheele andere manier van Dykagie moeten aanleggen, die in Drechterland alleen, soo 't quaad aan de geheele Dijk voortsloeg, wel 6 Milljoen guldens soude kosten, dat nog minder mogelijk is om uyt te voeren.

Ende eyndelijk dat ingevalle geen adsistentie aan de West-Vriessche Dyken word gedaan, schoon 't quaad al niet verder voortging, dat om reedenen van soo kleynen magt tot 't vervallen van soo swaare kosten, onvermydelijk (na den mensch gesproken) eerlang te verwagten staat een onherstelbare Inundatie, eerst van Drechterland of de vier Noorder Coggen, en vervolgens van geheel West-Vriesland en 't Noorder quartier, met de kostbare bedykte Meeren daar in gelegen; en dat niet alleen, maar ook dat de Zee door de Sparendamse en Muyder Dyken breekende, en soo indringende, door de Haarlemmer Meer, en uytgeveende Landen, in 't hart van 't Zuyder 't Quartier, dat niet te beletten was, soude moeten volgen, dat ook Zuyd-Holland voor 't grootste gedeelte soude werden overstroomt, en soo wel 't een als 't ander, in een zoute poel verandert.

Weshalven in dese droevigen toestant de eenige hope is, dat U Ed: Mog: als kennisse hebbende van 't quartier,

dos-

desselfs situatie en onmacht, dese onse radeloose saake soodanig gelieve te dirigeren, dat Haar Ed: Groot Mog: werden gepersuadeert, dat een Zeeweringe van soo veel aangelegentheyd, en die waarlijk is een Barriere tegens de Zee voor geheel Holland, ook moet werden geremarqueerd als een Fortresse die geheel Holland dekt tegens de Zee, en dan ook ten laste van 't Gemeene-land, als alle andere Sterktens behoorden te werden onderhouden, dat Haar Ed: Groot Mog: dan uyt aanmerkinge van de sware gevolgen, en de notoire onmagt van 't Quartier, en 't soo seer met Verponding en Dyklasten beswaarde Drechterland de sterke hand daar aan sullen leggen, 't sy met bevrydinge van Lasten voor de Inwoonders en Landeryen, of met het verleenen van een subsidie uyt 's Lands Cassa, na mate van de schade en 't gevaar, gelijk aan de Eylanden Texel en Vlieland is, en nog werd gedaan.

Aldus na gedane Visitatie en Bevindinge, door ons ondergeschreven Dykgraaf, Heemraden en Waarschappen van Drechterland, getekent den 12 January 1732.

J. de Jong van Persyn. *Dirk Botjager.*

Wouter de Jong. *Broer Smit.*

J. Benningbroek. *P. Straat.*

Jacob Groes, de Jonge.

My present als Secretaris

S. Lakenman.

Ver-

VERBAAL.

Verbaal doen maken by den Dykgraav, Heemraden ende Dyks-Hoofdlieden der vier Noorder Coggen, aan de Edele Mog: Heeren, de hoog Edele Welgeboren Heeren van de Ridderschap en Edelen van Holland en West-Vriesland; ende aan de Heeren Burgermeesteren, en die van de Regeeringe der Stede Haarlem, Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuysen en Medenblik, als Super Intendenten van de Zeedyken der vier Noorder Coggen.

Wegens de ondervindinge aan de vier Noorder Coggen Zeedyk, ten opsigte van de Wormen in 't Paalwerk, Sparren &c. En de Raseringe door de Storm en Vloeden daar op gevolgt.

NAdien de Dijkgraav Dirk Houttuyn en Regenten der vier Noorder Coggen, door al te klare gerugten hoorden in de maant September, laastleden, dat de Paalwerken en Zeeweringen, soo van Texel de Helder &c. door een sekere noyt vernomen Worm verknaagt, en binnen korten tyd door de Zee geruineert wierden, vreesden deselve met reden (als de naaste aan die Stroomen leggen) dat sulkx haar Dijkagie ook soud kunnen treffen, 't welk niet verminderde, wanneer den 17 dito de Dijkgraav, Heemraden en Dijks Hoofdlieden voorsz: mitsgaders de Hoofd-

Inge-

Ingelanden van de Westvriese Dykagie, op de Hoofdschouw van de gemaakte Dyk-werken, tot Aarswoud gecompareert zijnde, daar hoorden dat eenige goede boven eynde van seer goede sware Eyke Dijk Palen, met de laatste hooge Vloed aldaar waren aangespoelt, en op den Dyk gehaalt; soo men vertroude van de voorn: Plaatsen de Helder of Texel, 't welk men nader inquirerende, 't selve alsoo bevond, en dat die by de grond schenen afgebroken te zijn, en na met een byl 't verbroken end van een anders nog omtrent nieuwe sware Paal opgeklooft te hebben, sag men deselve geheel en al doorboort met gaten, omtrent soo wyt als een Toebaks pyp dik, is gevult met een meenigte sommige nog levend gedierte, hebbende de uytterlyke form van Wormen, in een slymetagtige substantie, dog met een schilpagtige en seer harde Kop, welke die selve Paal soodanig hadden verknaagt, dat het onbeschryfelyk is, ja dat die met de Vingers sonder andere Instrumenten konde verbroken werden.

Het welk in ieder van voorn: Aanschouwers een diepe indruk baarde, en elkander met verwondering en grooten ernst aansprak, God wil ons voor sulk een plage alhier bewaren.

Soo dat den Dykgraav en Dyks-Hoofd-lieden deser Coggen in alle omsigtigheyt van tyd tot tyd hebben gelet, of die Palen ook van desen Dyk mogte gekomen zijn, of dat 't quaad sig alhier openbaarde, en wanneer men eyndelyk twyfelde, of niet eenige Palen los aan hare Gordingen hongen, is den voorsz: Dykgraav geresolveert desen geheelen Zeedyk en soo verd mogelyk al de Krebbingen ter lengte van omtrent 3900 Roeden, en verdere Zee-hoofden, met, en nevens deselve Dyks-Hoofd-lieden Oculair te inspecteren tegen den 21. November, wanneer door 't af hakken van Spaanders bevonden is, dat veele van de Krebbingen, Zee-hoofden en Zee-sluysen, en ander hout voor den selven Zeedyk, ter plaatse daar die gedurig in 't

water ſtonden, ter lengte van omtrent 3700. Roeden daar onder waren geinfecteert, van een weynig boven de gront af, tot ſoo hoog het water met den Eb blyft ſtaan.

Synde 't Hout op de weynige plaatſen van deſen Dyk, welke by Eb dagelykx droog vallen, hier van vry.

Alwaaromme den Dijkgraav Houttuyn is gereſolveert de geheele Waarſchappye, beſtaande in ſeventien ſtemmende Leden of Gecommitteerde uyt de Regeringe der Stad Medenblicq, en 16. Dorpen, tegen den 26. dito by den anderen te Convoceren, om deſelve hier van te geven kenniſſe, ten eynde om ook te ſamen in deſen toeſtant van ſaken, te delibereren hoe ſig hier inne te gedragen, en wat menſchelyke middelen en precautien te gebruyken ſouden zijn ter bewaringe van den Dyk, waar van de voorſorg haar E. E. by haar Edele Groot Mogende ſoo hooglijk is aanbevolen.

Welke over dit droevig toeval niet weynig waren ontſet, en voor 't beſte dat men ſoud' kunnen aanwenden, oordeelden, daar 't diepſte water is, eenige Palen uyt te doen winden, om dus naukeuriger te kunnen viſiteren, of 't ſelve aldaar ook ſoo erg geſchapen was, en daar en boven de Magazynen aan de Zeedijk te voren en ordinaar wel voorſien, extraordinaar aan te vullen, van ſoogenaamde Katten, gemaakt van 36. voets Juffers, om indien de Palen by Storm weg-ſpoelden, de Wierdijk ſoo het mogelijk was daar meede te behouden, om niet in Zee te ſtorten.

Welke Reſolutien der voorn: Leden uytgevoert zijnde, zijn de uytgehaalde Palen bevonden als vooren, en alle beſmet.

Waarom den Dijkgraav en Dijks-Hoofd-lieden ende de Cogge Meeſteren wegens de Sluyſen van tyt tot tyt alle oplettenheyt hebben gebruykt om toe te ſien hoe verre of die Plage mogt vermeerderen, tot dat

Kersmis ofte den 25. December, wanneer de wint 's nagts te vooren vry wat opgaff, en die dag uyt den Noord-westen continueerde, men den volgenden nacht wel gewaar wierd, dat Krebbingen met Sparren, Inlaag en al, hier en daar weg-spoelden, de wieren van haar steunsels berooft, dreygden in Zee te vallen, welke met veel Volk als met geweit door middel van die genoemde Katten noch wierd behouden, tot dat de wind den volgenden dag was bedaart, wanneer men tot verbasens toe, voor en langs den Dijk in Zee sag dobberen, een groote meenigte van afgebroken Palen en verbryselde Sparren, welke opgevist, en aan den Dijk gebracht zijnde bevonden is, dat alle de Palen, by, of omtrent de grond waren afgebroken door 't bederv van die voorn: wormen, zijnde na pertinente visitatie door den Dijkgraav, Regenten en Hoofd-Ingelanden bevonden, dat wel 150. Roeden sware Eyken Krebbingen, met hare Inlaagen van Sparren en Steen, op 60. distincte Plaatsen geheel en al van voor den Dijk weggeslagen waren: Behalven dat meest alle de eynden der uytgeslagen gaten, schoon niet afgebroken, dog de hulpe van de afgeslagene missende, schynen bedorven ende geforceert te zijn.

En soo wanneer de wind niet schielijk was bedaart, en de Zee gevallen, de Ruine sonder twyffel nog veel grooter soud zijn geweest, en het waarlijk te dugten is, dat erlang by een aanhoudende Storm alles soude kunnen wegloopen, indien daar in niet wierd voorsien.

De Dijkgraav, Regenten en Hoofd-Ingelanden voorsz: in dit sware toeval en ongelegene Zaysoen niets beter konnende bedenken, om de Wier van de weggeslage plaatsen te keeren, dan om de halve Roed een Paal voor den Dijk te slaan van 30. tot 50. voet, een ander in den Aardendijk, en die beyde met noch een Balk of Tang te verbinden; 't welke in alle spoet, en op den 2. January publieq zijn ingekogt, en besteet te maken: waar aan de Arbeyders werkelijk besig zijn, en in korten tyd moeten voltrekken.

Tot dus ver een verhaal van de bevindinge wegens 't bederv, en 't geene by provisie ter precautie is geresolveert en uytgevoert.

Dog sy de voorsz: Dijkgraav en Regenten gepermitteert te melden om wat redenen het te vreesen is, dat dese Plage in dit Ambagt van een verder seer quaat gevolg sal werden, indien God sulks niet genadelijk verhoet, zoo om de seldsame spoet in welke deselve voortgaat, alsoo in de Maanden July en Augustus meer dan 50. Roed bestede oude Krebbing Perken, ten getalle van wel 600. Palen zijn uytgewonden, waar aan genoegsaam geen alsulk quaat is bespeurt, 't welk een gewis bewys is, dat 't selve in of na die tyd tot dusverre gekomen is.

Als mede om dat omtrent al de Krebbingen, en verder Paalwerken in ruym Zee staan, op de minste plaatsen 5, 6, a 7. tot 10. voet, en op de verdere 12, 14, 15, 18, a 20. voet, en daarom aan de werkinge der bewuste Wormen Extraordinair onderhevig.

Mitsgaders om dat de schade na Calculatie tegenwoordig, schoon 't quaat al niet verder gong, wel veel meerder dan een Milioen guldens sal bedragen, wanneer de sake sig selfs met der tydt nader sal ontdekken, want alleen tot de 54. Tangen voor de Wiet zyn ingekogt 1122. Palen, welke met de Besteding van maken beloopt de Som - - ƒ 26440 13 0

Verdere Matrialen van Yser en Planken &c. wel . . . . . . ƒ 3000 0 0

De onvermydelyke kosten voor, in en na den Storm in veele Posten ƒ 6880 0 0

De voorn: Katten op ƒ 2000 0 0

is te samen ƒ 38320 13 0

Nog ſal de Reparatie van 't geene nu reeds geheel weg is moeten koſten, op de voorn: langte van 250. Roeden, elke Roed wel 500. guldens, is - - *f* 125000 0 0

Som *f* 163320 13 0

Want elke Roed Krebbinge beſtaat in 16. Eyken Palen van 24. tot 50. voet, door een koſtende wel 13 gulden, is - - - - - - - -	*f*	208 -
14 Planken 5. a 6. ſtuyv:	*f*	4 -
't Slaan en Arbeyts-loon -	*f*	100 -
2 Raam Sparren, ieder Raam 60. guld: - - - - - - -	*f*	120 -
De Uytvoer - - - - - -	*f*	16 -
2 1 twed: Laſt Steen - -	*f*	30 -
Yſer - - - - - - - - - -	*f*	22 -
is meede	*f*	500 gulden.

Voorts begint het quaat van No. 2. tot 9. en van No. 13. tot 80. ieder Nommer lang 50 Roed, is omtrent -	*f*	3700 Roeden.
Behalven in 150 Roed Dubbelde ſware Zee-hoofden met Sparren, by de Stad Medenblik dubbeld genomen, is - -	*f*	300 Roeden.
in alles	*f*	4000 Roeden.

Nog in omtrent 225. Roed Enkelde Hoofden beweſten, en 800, Roed dito Stekerſels beooſten de voorn: Stad Medenbl:

Daar

Daar en boven 't bedetr aan 4. a 5. Zee-fluysen welke by verniewingen ieder souden kosten 8. a 10000 guldens, waarom de schade onnoembaar soude zijn, wanneer dese Plage continueerde, al de Zeewe-ringen van hout alhier wierden geruïneert.

En schoon het voor als nog niet meer dan met de voorn: 250. Roeden Krebbingen tot die Extremiteyt is gekomen, kan de geene die weten hoe verd die reeds verdorven zijn, en wat slag van water by een storm, en wat force met Ysgang die moeten en behooren te verduren, ligtelijk opmaken, wat van deese Palen te wagten is.

Wat nu aangaat 't gevaar, wanneer de Wierdyken van dat steunsel zijn berooft en ontbloot, soo kunnen deselve onmogelyk blyven staan, alsoo door de groote diepte der grond voor den Dyk vooren gemelt, alle de Wierdyken boven die Oever ofte Grond der Zee zijn ingeset, waarom die beneden specie met Krebbingen en Sparren daar in moet werden bewaart, en de verdere Wierdyk gekeert en gesteunt moet werden, of soud anders uyt sig selfs hoe veel meerder by Storm uyt den Noordwesten (wanneer 't water met een afgryselyke woede, en in een getye nog wel 9. a 10. voet hooger kan Vloeyen) voor over in Zee vallen en afgescheurt werden, want alsdan voor den Dyk kan staan 24, 25. tot 30. voet water, 't welk een onvermydelyke, en voor dit Ambagt onherstelbare inundatie soude veroorsaken.

Nadien de Superficie der Landen binnen omtrent den Dyk daar onder soud leggen 13. a 14. voeten, alsoo de Landen by Aardswoud 3 1 vierde voet, by Lambertschaag 3 1 tweede, tot Coppershorn 3. Twiskerweg 2 1 tweede, en by de Stad Medenblick 3 3 vierd voet leggen onder dagelyx getye, waarom soodanig een inundatie ('t welk God genadelyk verhoede) by de selve vier Noorder Coggen, niet soud blyven bepaalt, maar ook de verde Quartieren van West-Vriesland,

en soo wel nieuwe als oude Lands dyken en Polders in Noord Holland daar meede aan souden wesen geexponeert.

Eyndelyk nemen de voorsz: Dykgraav en Regenten de vryheyt om soo kort en klaar als mogelyk is aan U Ed: Mog: aan te toonen, hoe onmagtig de tegenwoordige Contribuanten zijn, selfs om langer als voor desen te blyven dyken, hoe veel minder om dese soo onbegrootbare schade te repareren, ofte een geheele Nieuwe form van Dykagie, welke men soud kunnen ofte mogen inventeren uyt te voeren.

Want wegens onderhout van de voorn: Zeedyk, en de verdere ring van West-Vriesland, met hoe veel minagie 't selve is aangelegt, is in langer dan 30. Jaren besteet meer dan Jaarlyx - - - - ƒ 170000 0 0

Waar toe de vier Noorder Coggen moet dragen ruym de 1 derde, of wel 33 1 tweede tegen elke hondert gulden, over omtrent 11000. Morgen Land, hier by de onderhout van Polders binnen-werken, als 27. seer swate Watermolens, met hare Kolken en Kolk-dyken: 8. seer groote Zee-sluysen, veele Coggen en molen Bruggen, 't reynigen en verdiepen van veele Slooten, de Intressen van genegotieerde Capitalen over vorige Dykagie noch ten agteren zijnde, invoegen elke morgen Land in al die voorn: Jaren, nevens de lasten van den Hondsbosse, Jaarlyks hebben moeten dragen wel 11. gulden, welke gevoegt by de Ordinaire en tegenwoordige Extra ordinaire Verponding, de Huur van de Landen door malkander seer na soud quadreren, en van sommige ver te boven gaan; waarom ook reeds eenige Landen zijn geabbandonneert en nog verder staan verlaten te werden.

Weshalven in desen toestant de eenige hope is, dat U Ed: Mog: als seer wel kennisse hebbende van de situatie van onse gevaarlyke en droevige toestant, na hare hooge magt, wysheyt en goetheyt, de sake soodanig sullen Dirigeeren, dat haar Edele Groot Mogen-

de

de de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland werden gepersuadeert, dat een Zeeweringe van soo veel aangelegentheyt mag werden geconsidereert te zijn, een Barriere en Fortresse die geheel Holland dekt voor een gemeenen soo Rusteloosen Vyand, en dan ten laste van 't Gemeneland als alle andere sterktens onderhouden of aangevaart mogten werden.

En dat haar Edele Groot Mogende dan uyt Consideratie van 't voorsz: waar Vertoog, wegens de Conditie der vier Noorder Coggen de genadige hand van hulpe daar aan sullen slaan, 't sy met bevryding van Lasten voor de Contribuanten en Inwoonders, 't verleenen van subsidie en onderstand van andere die kosteloos lang zijn beschermt, soo sulx best by Hooggemelde haar Edele Groot Mogende na haar Souveryne macht sal konnen goed gevonden werden, zijnde 't selve op de laatste wyse en reeds in den Jare 1466. dus geschiet by Philips, Grave van Holland, welke, wanneer in desen Coggen van de Haven der Stad Medenblick, tot Twismaarsye, nu gen: Twiskerweg, ter langte van maar 1200 Roeden met Krebbingen moeste werden voorsien, Rynland, Amstelland, Kennemerland, Waterland en Zeevank daar mede toe heeft doen Contribueeren.

Hier meede sluytende, verblyven deselve Dykgraav en Regenten U Edele Mogende Onderdanige Dienaren,

Dykgraav, Heemraden en Dyks Hoofd luyden der vier Noorder Coggen, uyt aller Naam getekent binnen Medenblick den 29. February 1732.

D. Honttuyn.
Corn: van der Wolff.
Dirk Jansz: Koorn.
Jan Saal.
Pr. V: Beets.

A. Rootjes.
Symon Pietersz: Syms.
Aris Rensz: Sluys.
Corn: Groot.

In kennisse van my
G: Aricola.
SECRETARIS.

Verbaal gedaan maaken by Dykgraaff en Regenten van Geestmer ambagt, Schager en Niedorper Coggen, omme

De Hoog Edele, Hoog-geboorene Heeren van de Ridderschap en Edelen van Holland en Westvriesland,

Ofte wel een uyt deselve,

Ende de Edele Mogende Heeren Gecommitteerden Raden van de Staaten van Holland en Westvriesland, in Westvriesland en het Noorder Quartier,

Als Super Intendenten over de Westvriesche Zeedyken.

WElgemelte Dykgraaft en Regenten deeden seggen, dat sy met immer soo veel promtitude vigilantie en schrik, als die van Dregterland en de vier Noorder Coggen hunne Zeeweringen in de Jaare 1731. en nu nog nader den 19. 20. en 21. February 1732. hebben getenteert, geobserveert, ende geexamineert,

En ook generalyk bevonden, dat alle de Krebbingen en de Paalen, item Zee Sluysen en andere Zeewerken door de Worm zijn aangeslooken,

Daar deselve met dagelyks Gety niet droog en loopen;

Alsoo alles daar zoo is Doorgegeten dat ten eenemaalen kragteloos is geworden,

Tot zoo verre, dat by een swaare Storm uyt den Noorden, en een opstopping van de Hooge Vloet, alles staat te werden geraseert.

Geestmerambagt, Schager, ende Niedorper Coggen, hebben te samen vyf swaare Zee Sluysen, waar door zy 't Water in Zee koomen te loosen.

Zy hebben vervolgens by onderzoek ondervonden, dat gelyk in andere en onse Ambagten van Westvrieslandt het Paalwerk, (strekkende tot een Fortresse voor de Wier ende Aarden Dijk)

Zoo seer was aangetast en door de Worm geraseert, dat sy hunne Sluysen onderzoekende hebben bevonden,

Dat de Schutborden, Paalen en Binten voor de Sluysen (welke niet anders werden opgewonden dan by Eb in Zee, als deselve haar tot Loosinge van 't Opgemaalen binnen Water kunnen openen)

Zeer waaren geinfecteert en van 't selve Ongediert doorboort;

By welkers voortgangh die respective Sluysen aan de uytterste extremiteyt blyven geëxponeert,

Als niet ontgaan kunnende het Afdammen van die Sluysen, 't welke haar aan die andere zyde zoude beletten haar uytgemalen Water, tot hun buyten gewoone nadeel, 't Zee te doen koomen.

Wel is waar dat de herstellinge van alles, buyten een Inundatie ('t welk GOD genadelijk verhoede) voor de voorsz. twee Ambaghten, zoude zijn te boven te komen, indien zy op haar selfs stonden, en geen relatie hadden tot de Respective Dyken en Zeeweringen van Dregter Land en de vier Noorder Coggen.

Maar het is kennelijk dat die Districten gebracht zijnde onder een gemeene contributie ende beheeringe genootsaakt zijn, als nog Jaarlijks in alle de Verdykte Westvriesche Zeedijks Penningen te betalen 29. in de hondert Gulden, te weeten, Geestmerambagt 15. en Schager ende Niedorper Goggen 14. Guldens.

De Supplianten voegen hier by, dat de Respectivo Dorpen van tyd tot tyd zoo veel spade gestooken Landen hebben opgestapelt,

Dat men daar over moet verbaast staan, ja dat de Regenten veele tegen hun dank moeten laten ledig leggen,

Gelijk het by voorbeeld notabel is, dat onder de Jurisdictie van Schagen alleen, van 1766. en 2 derde Mergens, contribuabel Land, 350. Mergens, en sulks by na 1 vyfde van de geheele Jurisdictie zijn spaade gestooken.

't Welk by particuliere Lysten waarlijk kan geblyken.

Behalven dat de Schotvangers van de Menschen geen Geld kunnende krygen, en de Landen extra Commercium leggende, ende sulks buyten bedwangh van Executie zijnde,

De Restanten van die Lasten zoo hoogh loopen, dat 'er geen betaalen aan is;

En het is soo seer niet te verwonderen, als men begrijpt, dat meergemelde Landen noyt iet het minste is geremitteert, maar dat zy alle voor en nagemelde Lasten en verdere Impositien, die door den Souvereyn werden en zijn geheven, geduurende alle Rampen, Oorlogen en Desastres hebben gedragen,

Waar by men sig moet te binnen brengen dat dikmaalen drie Verpondingen in een Jaar zijn geheeven.

Soo men wijders buyten de Insupportabile Lasten van den Westvrieschen Omringdijk het werk nader van binnen besiet,

Men sal bevinden, dat de Supplianten hebben te onderhouden meenigvuldige Binnen *Dijken*, tot wel 5000. Roeden toe,

Ses en t' seventig Water Molens,

Vyff swaare Dubbele Zee Sluysen voren gemeld, met Dubbele Schot ende Slag Binten, van meerdere

kosten

koſten dan tien Enkele, en dan nog drie Enkele Dyker Sluyſen op het Schermeer Ringſloots Water,

Seſtien Verlaten, waar van elf leggen tegen het geſegde hoge Ringſloots Water,

Behalven meer dan hondert Bruggen, over Vaarten, Togt-Slooten ende Heere Weegen.

Zy moeten boven gemelte Dyxkoſten en Verpondingen nogh betaalen,

Zwaare Raaxmaat- en Molen-Gelden,

Item Hondsboſch en Uytwaterende Sluyſen-Laſten, welke in deeſe Eeuw, wel de helft, ja 3 vierde verhoogt zijn.

Omme alle welke Redenen de voorengemelde Diſtricten reets voor de worm beſig waren, en nog zijn omme aan den Souvereyn te vertoonen,

Dat deeſe enorme Koſten hen langer ondraaglijk zijn;

Alzoo het in 't generaal zeeker is, dat alleen volgens het redres d' Anno 1632. den geheelen Omſlag van 16148. Mergen, buyten meer voorgeſegde Laſten, Jaarlyx voor een Verpondingh, werd en is betaaldt 107270-5-8. en, om ſpecifiquer te gaan, in deeſe tyd, na anderhalve Verpondinge en verdere Laſten, per Mergen moeten werden goed gedaan ten minſten 20. Guldens.

Komende hier nog by de gants geringe geldinge der Waren, waar door de Ingeſeetenen nog veel minder in ſtaat zijn de voorengemelde ſwaare Laſten op te brengen;

Te meer om dat het verloop van Ingeſeetenen en Bchouwers het werk desperaat maakt.

Zy moeten by deeſe geleegentheyd tot hun dodelijk leetweeſen verder verbaliſeeren, dat hunne Landen beſtaande in 16148. Mergens, te weeten Geeſtmerambaght 9548. en Schager en Niedorper Coggen 6600. Mergens, reets voor de Worm genoegſaam tot niet waaren gebragt,

Dat is, dat hunne Landen door den anderen geſlagen, in koop geen geld waardig zijn.

Om

Om reden dat als men de Lasten met de Huuren of het gebruyk compenseert, die Lasten de Huuren komen te excederen;

Boven dit alles hebben de Supplianten nog diverse Capitalen op Los- en Lyf-Renten lopende, tot seer montante Sommen.

De Supplianten beswyken wanneer zy om de Pestilentiale Worm denken.

Zy refereeren sig (om geen rediten te maken) dien aangaande tot het wel geverbaliseerde van Dregter Land en de vier Noorder Coggen,

De Supplianten sullen niet ophaalen hunne swaare slagh in de fatale Sterfte van het Runndvee,

Zy hebben sulx in den Jaare 1718. genoegsaam by Requeste aan hun *Edele Groot Mogende* gedaan,

Met dat effect, dat op den 15. April 1719. by de *Edele Mogende Heeren Gecommitteerde Raaden* is gegeven favorabel Advis,

Weshalven zy nu op hun gemeene Requeste aan den Souvereyn, neffens Dregter Land en de vier Noorder Coggen, door *U Edele Mogende* sterke intercessie en appui dispositie zijn afwagtende.

Een saake kunnen zy tot haar uytterste smerte niet verbergen,

Namentlijk dat zy reets voor de Inkankerende raseringe der Wormen hebben ondervonden,

Dat een ygelijk, zoo veel hy kan, zig van de Landen in Geestmerambaght, Schager en de Niedorper Coggen soekt te outdoen.

't Geen nu (buyten soulaas) nog van erger consequentie sal zijn.

Eyndelijk kunnen zy niet voor by den wonderlyken omkeer van saaken in den tyd van taghtig en minder Jaren te doen remarqueren,

(Men verswyge, dat het Redres der Verpondingen is reets een Eeuw heeft gestaan)

Want

Want men kan in de Collect Boeken van den 40. en 80. Penningh nazien,

Dat de Landen in Geestmerambagt, Schager en de Niedorper Coggen, tusschen de Jaren 1650. en 1655. ende sulx vyff Jaren door elkander geslagen, in koop golden tusschen de dertien en veertien honderdt Guldens het Mergen.

De Supplianten, smeeken *U Edele Mogentheeden*, om de voorsz. en andere Redenen dan,

Dat sy spoedig mogen werden gemainctineert ende gesoulageert.

Ten eynde hunne totale Ruine, die hun alle momenten boven het hoofd hangt, moge werden voorgekomen,

Verblyvende met het diepste Respect, *U Edele Mogende* onderdanige Dienaren.

Dykgraaff en Regenten van Geestmerambagt, Schager en Niedorper Coggen.

T: Saskerus. H: van der Oort. Jacob Lanst. G: Warmenhuysen. J: D: Hoep. C: van der Beets. P: Lagedyk. J: Langeboer. P: van der Beek. L: van der Beets.

Geverbaliseert binnen Alkmaar den 14. Maart 1732.

RE-

REQUESI

Aan de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland.

VErtoonen met schuldig respect de Dykgraven, Heemraden, Waarschappen, en Hooft Ingelanden van Drechterland, de 4 Noorder-Coggen, Geestmer-ambagt, Schagen en Niedorper-Coggen, uytmakende de ring van de Zee-dyken van West-Vriesland: *dat van ouds af*, *den Staat*, *Hoogheyd en Regeringe van den Lande van Holland en West-Vriesland*, altoos met alle attentie en sorge hebben gelet, op de Dyken en Zee-weringen van West-Vriesland, *als de voor-muur*, *scherm en behoudenisse*, *niet alleen van West-Vriesland en 't Noorder-quartier*, *maar ook van Zuyd-Holland selve*, 't welk by inundatie van West-Vriesland en 't Noorder-quartier, behalven 't verlies van Quartier, de schadelyke en irreparabile gevolgen van dien (*dat God genadigst verhoede*) soude gevoelen: dit is Ed: Gr: Mog: Heeren de reden geweest waarom al in den Jare 1466. de gantsche Provincie van Holland, apprehenderende de indispensabile aangelegentheyd van 't behoud van de 4 Noorder-Coggen Zee-dijk, *welke doenmaals by verre na soo seer*, *aan geen diepte*, *of swaare aanslag van 't Zee-water geëxponeert was*, *als tegenwoordig*, heeft gedragen, en helpen dragen, (Delfland en Schieland doenmaals om redenen uytgesondert) de swaare onkosten

ten van 't slaan van 1200 Roeden Kreb-werk, voor en tot securiteyt van die Dijk, welke last te swaar was voor de Landeryen onder dat Dijkgraafschap contribuabel, ja selfs voor het geheele Noorder-quartier.

Dat t' sedert die tijd het gevaar vermeerderende, en te dugten sijnde, dat die voorsz, kostbare voorsiuinge aan die soo geëxponeerde Dijk gedaan, dit Quartier, en gantsch Holland, nog niet in genoegsame securiteyt voor inundatie stelde, vermits by hooge Vloeden, 't Water over 't Koe-gras uyt de volle Noord-Zee, in de Zuyder-zee stortende, aanstonds voor en op die Dijk, als mede die van Geestmer-Ambagt, Schagen en Niedorper-Coggen aanliep, *en de geweldige aanval van 't Zee water moesten uytstaan*, is, om die dangereuse overloop te stuyten, en die Dijken, en wel voornamentlik de 4 Noorder-Coggen-Dijk (soo veel doenlik) te dekken, in den Jare circa 1610. gelegt de Sand-Dijk, strekkende van de Keeten af, tot na Huysduynen, ter lengte van omtrent 2000 Roeden; en om nog meerder te beletten (soo gehoopt wierde) de schielyke inval van 't Zee-water in de Zuyder-Zee, is nog in den Jare 1629. gelegt de Sand-Dijk tusschen het Eyland Texel en het Eyerland, alle welke voorgestelde præcautien, het gewenste effect nog niet hebbende uytgebragt, alsoo de ervarentheyd in latere dagen heeft geleerd, dat na het leggen van die Sand-Dijken, de gronden in de Zee-gaten, en de vaste Wallen van de Helder en Texel, vermits het Zee-water door 't missen van die ruyme loop over Koe-gras in enger loop en gevolgelik *rapider drift* sijnde gebragt, dieper en wyder sijn geworden als bevorens, en waar door het Water nu in een gety soo sterk door die gaten in schuurd, dat aanstonds, en selfs in de storm, *te gelijk en Vloed, en Wind*, op de Zee-Dijken, eerst van de 4 Noorder Coggen, Geestmer-Ambagt, Schagen en Niedorper-Coggen, en nader op de verdere binnenwaarts leggende Dijken van West-Vriesland, met het uytterste ge-

weld en gevaar aanstoot, en tot schrik en verbasens toe gevoeld werd.

Dat om wast mogelik, die swate Vloeden en aanvallen al mede voor te komen, en die schielicke inval van water te beletten, en de boesem van de Zuyder-Zee te verkleynen, U Ed: Gr: Mog: in de Jaren 1629. 1657. en 1663. Octroy hebben verleend, tot Bedyking van 't Koe gras, en in 't laatste jaar, selfs met een belofte en aanbiedinge *tweemaal hondert duysend guldens* tot encouragement van de Bedykers, uyt de Cas van den Staat te betalen, dog alles vrugteloos en sonder gevolg gebleven.

Dat in den Jare 1666. al wederom tot behoud en securiteyt, *speciaal van de 4 Noorder-Coggen Zee Dijk*, U Ed: Groot Mog: is voorgedragen, om 't Eyland Wieringen aan 't vaste Land van 't Koe gras aan te Dyken, om alsoo voor Colhorn en de gantsche Geestmer-Ambagt, Schagen en Niedorper Coggen, mitsgaders de vier Noorder-Coggen Zee-dijk, een doode kom, en verlandinge door slib te bekomen, 't welk al wederom wel ondersogt, en schoon op ordre van U Ed: Groot Mog: daar van zijn gemaakt Kaarten, Bestekken, en uytrekeninge van 't kostende, mede is blyven steken.

Dat in den Jare 1670. op de kragtige instantien, *en het imminent gevaar*, die sake wederom by de Heeren van Medenblik levendig is gemaakt, en daar inne soo verre gevorderd, dat na vele deliberatien, examens van Zee-kundigen, Loorsen en andere, mitsgaders peylingen van de Zuyder-Zee en Zee-gaten van deselve, op ordre van U Ed: Groot Mog: en selfs door Commissarissen uyt U Ed: Groot Mog: in den Jare 1689. gedaan, in den Jare 1699. wel op nieuw uytrekeninge van 't kostende is gemaakt, en door de Heeren Gecommitteerde Raden in West-Vriesland en 't Noorderquartier U Ed: Groot Mog: by derselver advis van den 7. January van dat Jaar is voorgedragen, dog al

wederom, 't sy om de excessive kosten, by dat advis begroot op 2808244 ---- : ---- : 't sy om de ondoenlickheydt om die saak met 5. a 26000. Menschen die dat werk in korte weken, ja dagen, moesten voltrekkken, en de onnoemelicke quantiteyt Schepen en materialen daar toe te gebruyken, by na impracticabel, en om de onsekere uytkomst van soo swaren stuk, en of het beoogde en gewenste nut wel volgen soude, al mede is agtergebleven, en *die Dyken in haree periculeuse constitutie, ten aansien van de geheele Provincie gelaten.*

Dat die selve Dyken met excessive de Landen en der Inwoonderen *rüinerende kosten*, tot nu toe onder Gods Zegen wel zijn onderhouden, dog tot *ruine* van de Eygenaars der Landeryen, en waar van de bedroefde overblijvselen, namentlick arme onmagtige Kinderen, van voor desen wel gegoede Ouders, welke door de sware lasten van haar eygene Landeryen, zijn verteerd, by honderden, ja duysenden in dit Quartier te vinden, en tot droefheyd van de Nakomelingschap overgebleven zijn, en welke hare Landeryen met sware daar op ten agterstaande, en by haar onmogelick te betalen sijnde lasten, dagelicks komen te *abandonneren*, en tot schade van 't Gemeen, aan den Lande, laten leggen.

De saken dus droevig, en de Gmeente door veelvuldige *al te sware*, in de geduurige Oorlogen gecontribueërde Extraordinaris Verpondingen, en daar by van tijd tot tijd verswarende Dijks-Lasten, (by Requeste aan U Ed: Groot Mog: in den Jare 1718. ampel, nadrukkelick, met alle waaragtige dringende redenen, en daar by aangehaalde droevige saken aangetoont, waar toe als nog gerefererd word) *uytgeput sijnde*, behaagt het God Almagtig ons, tot nog toe wel te bewaren voor inbreuk en totale ruïneuse inundatie, maar ons in den voorleden herfst, en wel voornamentlick in de 3 a 4 laatste maan-

den van 't Jaar, ellendig te besoeken, met tot hier toe, by ons onbekende *verteerende Zee-wormen*, welke in soo korten tijd, meest alle de swaare Zee-palen van 't begin van de Niedorper, de vier Noorder-Coggen en Dregterlandse Dijk af, tot aan de hoek van Ter Sluys, voor by 't Dorp van Venhuysen, een lengte wel van 12050 Roeden, by de grond hebben afgeknaagd, of tot verwondering doorboord, behalven nog wel 5400 Roeden welkers aansteking mede te vreesen is, soo dat in de laatste swaare Storm en hooge Vloed van den 25. en 26. December 1731. uyt de vier Noorder-Coggen-Dijk alleen, op diverse parken, de Krebbingen met Sparren en swaare Steenen voorsien, ter lengte van 250 Roeden zijn uytgerukt, *en 't Quartier in 't uytterste gevaar van inundatie gesteld*, en aan de Dregterlandse en andere Dyken, volgens de Verbalen ten desen geännexeerd, ook considerabile schade, soo aan Palen, Wier, en anders geschied, hebbende die van de vier Noorder-Coggen in de 30 duysend gulden aan Hout als anders, breeder ten verbalen vermeld, alleen tot Furie Werken, in en na die Storm moeten impenderen; al 't welke schoon de Wormen (dat God geve) al weg mogten sijn, aangesien al het Paal-werk 't welk tot nog toe wel staande is gebleven, echter in 't generaal doorboord en ten grootsten deele afgeknaagt, gerepareerd moetende worden, een considerabile Somme soo aan Wier, Palen, Steen en Sparren, midsgaders Yser en Arbeytsloon, *ver boven het rendement der Huuren, ja selfs boven de Waarde van vele Landen* sal komen te kosten, waar toe vervolgens de Ingesetenen en Eygenaars in geene staat sijn om op te brengen nog te betalen, nog de Vertoonders geene raad weten, als sig te addresseren aan U Ed: Groot Mog: met Versoek en Bede, dat U Ed: Groot Mog: gelieven te considereren dat buyten onvermydelicke reparatie

ratie, welke excessiev kostbaar sal sijn, *die Dijk weg*, *en het Land geinundeerd moet worden*, tot verlies van soo veele schoone *vrugtbare Landeryen*, *Kerken*, *Huysen*, *en ruine van soo menigte Volks en van U Ed: Groot Mog: Finantie*, waaromme de Vertoonders die Werken niet kunnen aantasten, ook geen credit tot soo veele intekoopene Materialen weten te vinden, en daarom genootsaakt souden sijn, soo veel de Suppliantenaangaat, die geheele West-Vriese Dijk, als U Ed: Groot Mog: Domeyn aan U Ed: Groot Mog: op te dragen, implorerende en biddende, dat U Ed: Groot Mog: de Vertoonders in dese hooge nood gelieven by te staan, te hulp te komen, en uyt te denken soodanige middelen, waar door dese soo beschadigde *Zee-burg*, en waarlick ten aansien *van de Zee*, de geavanceerste en gevaarlickste *Fortresse van den Staat*, sal kunnen worden gerepareerd, en voorgekomen, dat de Zee op de eene of andere plaats inbrekende, niet aanstonds mag wegnemen een geheele Provincie, welke met geene wapenen of andere middelen te recupereren soude sijn, maar gelijk voor gesegt is, testens alles, Kerken, Huysen, Menschen, Landen en Vee soude inslokken, *want geen Dijk*, *geen Ingeseten*, *nog Land*, en derhalven eene sake U Ed: Groot Mog: attentie, sorge, en hoog wyse deliberatien ten uyttersten verdienende, sullen de Vertoonders met alle respect U Ed: Groot Mog: gratieuse en favorabele gedachten en Resolutie afwagten.

't Welk doende &c.

EYNDE.

BESCHRYVING
VAN EEN NIEUWE UYTGEVONDEN

WATER-MACHINE,

Opgeregt in de

WIERINGER WAART,

OF

NIEUWE SYP,

IN 'T JAAR 1731. en 1732.

Te Hoorn Gedrukt by Jacob Duyn, 1732.

BESCHRYVING,

Van een nieuwe uytgevonden water MACHINE.

Opgeregt in de Wieringer Waart, of nieuwe Syp in den Jare 1731. en 1732.

IN den Jare 1731. in de maant van September, is alhier in den Wieringer Waart, uyt den Haag aangekomen, den wytberoemden Heer Anmen, den wytberoemden Heer Ankerus, de welke door voorgaanden Advertentien, en publyke Bekentmakinge, in de Couranten aan al de Werelt had doen verſtaan, dat by hem was uytgevonden ende gepractiſeert, een ſekere Machine of Werktuyg, van een nieuwe en heerlyke uytvinding, om op een gemakkelyke en onkoſtbare wyſe, het water uyt de binne Polders over de Zeedyken heen te brengen, al waren deſelve Zeedyken zoo hoog als een Kerk, zynde hem by na onverſchillig hoe hoog het water moeſte gebragt werden, als zynde zyn uytvinding van

van die uytwerking, om 't water zoo hoog te brengen, als ymand het begeerde, en dat in zoo grooten quantiteyt, en meenigten over den hoogsten Zeedyk heen te arbeyden, als vyf Water-Molens konde malen, en seeker, de manier en begin van dien Heer zyn aanleg was daar toe geschikt, om 't water zoo hoog te brengen, als men 't selve begeerde: voorwaar een heerlyke saak en uytvinding voor ons Vaderland, als deselve andersints wel was gelukt, en tot perfectie was gebragt, een uyvinding die wel gelukt zynde, des Uytvinders Naam in dankbare erkentenisse, en lengte van dagen soud hebben doen leven.

De Heeren van de Wieringer Waart of nieuwe Syp, (zynde een bedykte Polder van omtrent 1895. Morgen groot, waar in vyf groote Water-Molens zyn) hier op te rade zynde geworden, om over dat Stuk en 't effect van dien, met den boven gemelden Heer Ankerus in onderhandeling te komen, en na dat zy den selven Heer een en andermaal hebben gehoort, hebben hem eyndelyk zoodanigen Machine of Werktuyg, waar door het water over den Zeedyk heen zoud gebragt worden, in zoo grooten meenig-

ten als vyf Water-Molens konde malen, aanbesteet te maken, goet of geen gelt, en zoo in 't gemeen daar van gelegt word, voor een Somma van negen duysent guldens.

Waar op den bovengemelden Heer Ankerus, een begin van zyn Werk heeft gemaakt, en het selve heeft aangevangen in 't Jaar 1731. in het laast van de maant van September.

Het eerste werk dat hy maakte, om zyn voorgenomen Machine of Werktuyg te voltooyen, en tot perfectie te brengen, bestond in het opregten van een hooge Staak of Paal, van 70. voeten lang: dese onderneming wiert begonnen, in de Wieringer Waart, aan de Zeedyk, omtrent een quartier uur gaans van de Nieuwe Sluys.

Dese Staak of opgeregte Paal, was voorsien met drie Schyven, door welke touwen liepen, daar vry eenige hondert ponden Loot aan hingen, welk loot door middel van dese schyven en zyn swaarte, vier Uurwerken moest bewegen, dese Uurwerken moesten wederom door hare raderen, ses Pompen gaande maken, en aan 't pompen helpen, welke ses Pompen wederom haar opgeworpen water moesten

 bren-

brengen op een Rad, dat daar toe gemaakt was, om dit water van deſe ſes pompen te ontfangen, welk Rad nu wederom door de ſwaarte en waterval van de bovengemelde 6 pompen, moeſt bewogen en gaande gemaakt worden, en gevolgelyk door zyn beweging gaande maken, en aan 't pompen helpen 12. andere pompen, welke 12 pompen vry langer waren als de eerſte ſes pompen, deſe twaalf pompen nu, moeſten haar water wederom oppompen, en ſtorten het ſelve op een veel grooter rad, dat daar toe wederom gemaakt was, om het water van deſe twaalf pompen te ontfangen, welk Rad nu wederom moeſt bewogen en gaande gemaakt worden, door de ſwaarte en waterſtorting van deſe twaalf pompen, en alſo door zyn beweging, gaande maken en aan 't pompen helpen agtien andere Pompen, die wederom vry veel langer waren als de voornoemde twaalf pompen, en de lengte hadden om het water over den Zeedyk heen te brengen, alle deſe pompen waren op behorelyke diſtantie geplaaſt om t' water van malkander te ontfangen.

Zoo dat door deſe laaſte agtien pompen, eygentlyk en in 't geheel al het water over den Zeedyk heen moeſt gebragt worden, dat volgens het ſeggen van den Heer Aannemer

nemer door deſe agtien pompen zo veel water over den Zeedyk heen zoud gebraght worden als vyf water molens konde malen, waar toe den Heer Ankerus over den dyk heen had laten maken, een goot of can al om 't water door te paſſeeren, de welke wyt was ſes voeten, en de zyde hoog een en een half voet: zo dat het uytmaakte negen vierkante voeten, daar zoud het water zoo ſnel en overvloedig veel door paſſeren door het opbrengen van het water van deſe 18. Pompen, als vyf Molens konde malen.

Den Leſer gelieft te weten, dat dit geen Pompen waren gelijk gemeenlyk Pompen zyn, als doorboorde ſpieren of pomphouten, maar van veel grooter omſlag, om datſe vierkant waren gemaakt, en gevolgelyk veel meer water konde geven, als ordinare pompen.

Soo dat door dit middel, op een ſeer ſchielyke en heel onkoſtbare wyſe deſe Polder ſoud hebben kunnen droog gehouden worden, en van een onwaardeerbaar nut voor veel andere Polders ſoud hebben kunnen weſen, aangeſien de eerſte beweging van 't Uurwerk, dat door de ſwaarte van 't loot moeſt gaande gemaakt worden, door een man kond opgewonden worden, en gevolgelyk daar door al de Raden gaande gemaakt wierden.

Na

Na dat deſe Werktuygen byna voltooyt waren, ſoo is de begeerte en het verlangen na den uytſlag van dit werk by veel menſchen ſeer groot geweeſt, om den uytſlag van dit groote werk te ſien, te meer, om dat veel menſchen voor een quaden uytſlag vreesden, en den Heer Aannemer evenwel zoo geruſt was, en van een goede en heylſamen uytkomſt hem ſelven zoodanig verſekerden, als of alles reets van een goet gevolg gekroont was, en van een goet effect bevonden was, ja dit ging zoo ver, dat hy Kroonen en Vlaggen liet maken en ſchilderen, en daar in tekenen Hem en zyn Zoon, met dit Versje daar onder.

Hier onder ruſt een water Kroon,
Tot eeuwig Lof, van Ankerus
en zyn Zoon.

Welke Kroonen en Vlaggen aan geſchilderde Staken wierden opgeregt, maar tuſſchen den 25. en 26. December des ſelven jaars, door een ſterken Storm-wint uyt den N. W. ſijnde Vlaggen en Kroonen aan ſtucken gewayt, en door de wint om vergeſlagen.

Het werk nu byna zynde voltrocken, dog het Sayſoen op zyn ergſte te met zynde om te arbeyden, is den Heer Ankerus ge-

resolveert het werk te staken, en voor eenige tyd te vertrecken, voorgevende het te kout was om te werken, en heeft zoo den arbeyt voor eenigen tyd gestaakt, en is daar op voor eenige tyd vertrocken.

Waar op den Heer Ankerus in het Voorjaar van 1732 wederom is gekomen in de Wieringer Waart, by het voorsz: Werk, om het te voltrecken, en tot volkomen perfectie te brengen, en heeft zyn werk weder aangevangen, dog heeft het geluk niet gehad, om 't selve tot volkomen perfectie te brengen, om dat by zyn leven, door het gewigt van 't Loot, en 't Uurwerk geen pompen gaande zyn geweest, zo dat 'er tot nog toe dat te beklagen is, geen water door dit middel over den Dijk gebragt is, dit so staande en 't werktuyg voltooit of ten naasten bij voltooit zijnde, heeft seer veel menschen in een groot verlangen gebragt, om daar een goede uytkomst van te zien.

Dog dewyl alle ondermaanse saken veele wisselvalligheden en veranderingen onderworpen zyn, voornamentlyk sulke saken en ondernemingen, dewelke van 't leven van een mens afhangen.

Zo is dit ook den Heer Ankerus overgekomen, dat hy in dit selve Jaar 1732. door de Dood is overvallen, en de wegh van alle vlees is gepasseert alvorens zyn werk was vol-

tooit

tooit, en tot volkomen perfectie in beweging gebragt.

Zie daar waarde Leſer een net en eenvoudig Verhaal, van den aanvang voortgang en uyteynde van den onderneemingh van den Heer Ankerus, om door een nieuwe uytvindinge den Polder van den Wieringerwaart van zyn overtollig water te ontlaſten en droog te houden, dog door zyn ſchielyke dood belet zynde om zyn begonnen werk te voltooyen, is het te dugten, dat het werk in den ſelven ſtaat zal moeten blyven, als 't geweeſt is.

Beſchreven door iemand die dikwils ooggetuyge van 't werk is geweeſt is.

E Y N D E.